

تعیین ارتباط اضطراب مادران با استراتژی مهارت‌های اجتماعی نوجوانان دوره اول متوسطه مدارس منتخب تهران

امیر صوفی نیا و رویا طرقي

دکتری بیوشیمی دانشگاه شیراز Butter.fly0842@yahoo.com

دکارتشناسی ارشد مشاوره، آزاد قوهان دانشگاه Toroghiri@gmail.com

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تعیین رابطه اضطراب مادران با استراتژی مهارت‌های اجتماعی نوجوانان دوره اول متوسطه مدارس منتخب تهران اجرا گردید. روش تحقیق از نوع توصیفی و به شیوه پیمایشی می باشد. جامعه آماری تحقیق تمامی مادران دارای فرزند ۱۲ تا ۱۶ ساله تهرانی بود که سابقه مراجعه به مشاور به علت اختلال اضطراب داشتند. برای این منظور تعداد ۲۲۰ نفر بعنوان نمونه با استفاده از روش تصادفی خوشه‌ای انتخاب شده است. ابزار پژوهش پرسشنامه‌ی اضطراب STAI و پرسشنامه‌ی مهارت‌های اجتماعی ماتسون می باشد. جهت تحلیل اطلاعات از آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی چندگانه تحت نرم افزار SPSS21 استفاده شده است. یافته‌های تحقیق نشان داد که بین اضطراب مادران با استراتژی مهارت‌های اجتماعی کودکان رابطه منفی و معنی داری برقرار است ($P < 0/05$) همچنین اضطراب آشکار ($\beta = -0/192$) و اضطراب پنهان به صورت منفی ($\beta = -0/311$) توانایی پیش بینی مهارت‌های اجتماعی کودکان را دارا هستند ($P > 0/01$). لذا به والدین دارای اختلال اضطراب پیشنهاد می شود که برای رفع مشکل انتخاب صحیح در استراتژی مهارت‌های اجتماعی کودکان و نوجوانانشان برای درمان اختلال خود در مراکز مشاوره معتبر اقدام نمایند و در صورت امکان فرزندان خود را درگیر افکار اضطرابی خود قرار ندهند.

کلیدواژه‌ها: اضطراب، مادران، مهارت‌های اجتماعی، نوجوانان.

مقدمه

کودکان به میزان زیادی نسبت به وضعیت خلقی والدین و یا مراقب خود حساس هستند و اغلب اوقات در شرایط استرسزا از رفتارهای آنان به عنوان روشی برای سازگاری تقلید می کنند. زمانی که والدین خاصه مادران بتوانند در شرایط پرتنش احساس کفایت و توانمندی نمایند به خوبی خواهند توانست که کودک خود را مورد حمایت قرار دهند و تصمیم گیری اجتماعی را برای او تسهیل تر نمایند (پوراسماعیل، رزاقی، ربانی جواد و مینایی مقدم، ۱۴۰۱). سلامت روانی و اجتماعی فرزندان، که از آنان به عنوان نسل آینده یا آینده سازان جامعه نام می برند همواره مورد توجه سیاست گذاران و ارائه دهندگان خدمات بهداشت روان در سطح جامعه بوده است. در حقیقت، سنین ابتدایی کودک، از مهمترین و حساس ترین دوره های زمانی است که می تواند آینده سلامت روانی او و جامعه را رقم بزند (پوتری، سوریانسیا و واهدنی، ۲۰۱۹). در این میان، خانواده و اعضای آن، نقشی اساسی در رشد و تکامل کودکان ایفا می کند به گونه ای که بدون حمایت آنها، رشد جسمی، روانی و اجتماعی در فرزندان غیر قابل تصور است (اصغری و عطادخت، ۲۰۱۹). خانواده محیطی است که در آن شخصیت کودک شکل می گیرد و هارمونی لازم را کسب می نماید. در میان اعضای خانواده، مادران، بیشترین سهم را در تربیت کودکان بر عهده دارند و هر شکافی که در رابطه مادر-کودک ایجاد گردد، می تواند تأثیر منفی قاطعی بر تحول شخصیت کودک داشته باشد و در آینده به مشکلات رفتاری-اجتماعی او منجر گردد (شمسی هوجقان، بحرینی، روانی پور و باقرزاده، ۱۳۹۹). مشکلات رفتاری اجتماعی معمولاً نخستین بار در سال های تحصیلی مشاهده می شوند و بین سنین ۸ تا ۱۵ سالگی به اوج خود می رسد (گودینی، پورمحمدرضای تجربی، طهماسبی و بیگلریان، ۱۳۹۶). بر اساس نتایج مطالعات انجام شده، ۱۵ تا ۲۲ درصد کودکان در طول زندگی خود اختلال عاطفی یا رفتاری را به شدت تجربه می کنند (محمدی، ویسی رایگانی، جلالی، قبادی و عباسی، ۱۳۹۷). شواهد نشان داده اند آموزش مهارت های اجتماعی به کودکان باعث کاهش بسیاری از مشکلات رفتاری و سازگاری در محیط خانواده و همچنین محیط های تحصیلی می شود. مهارت های اجتماعی عبارت است از رفتارهای انطباقی فراگرفته که فرد را قادر می سازد با افراد مختلف روابط متقابل داشته باشد، واکنش های مثبت بروز دهد و از رفتارهایی که پیامد های منفی دارد، اجتناب نماید (احمدی و معینی، ۱۳۹۴). مهارت های اجتماعی شامل مهارت های بنیادین نظیر حفظ ارتباط چشمی و احترام به فضای شخصی افراد، مهارت های تعامل نظیر حل تعارض در روابط بین فردی و شروع و پایان مناسب گفتگوها، مهارت های عاطفی نظیر شناسایی احساسات خود و نشان دادن همدلی، و مهارت های شناختی نظیر درک اجتماعی و تصمیم های مناسب است. کمبود مهارت های اجتماعی کودکان را با مشکلات متعددی مواجه می سازد و باعث عدم مصالحه و سازش در روابط بین فردی می گردد و بر رشد شخصیت کودک و سازگاری وی با محیط تأثیر منفی می گذارد. در این میان خانواده تأثیر زیادی بر عملکرد کودکان دارد و در صورتی که خانواده دارای کارکردی مطلوب باشد بهترین مکان برای پیشگیری از مشکلات اجتماعی است (صالحی و دهقانی، ۲۰۱۷). چنانچه محققان نشان دادند که بین اضطراب در والدین و خلاقیت و اعتماد به نفس در کودکان رابطه منفی و معنادار وجود دارد (حسینی و حقیقت، ۱۴۰۱). اضطراب، احساس ناراحتی همانند نگرانی یا ترس است که می تواند ملایم یا شدید باشد؛ احساسی ناخوشایند و منتشرشونده بدون منشأ شناخته شده که به فرد دست می دهد و همراه با نبود اطمینان، برانگیختگی فیزیولوژیک و درماندگی است. اصطلاح اضطراب معمولاً به احساس ترس و تشویش فراگیر، مبهم و بسیار ناخوشایند اطلاق می شود. شخص مضطرب، به ویژه درباره خطرات ناشناخته، دارای نگرانی بسیاری است. به علاوه، فرد مضطرب ترکیبی از نشانه های زیر را دارد: تنگی نفس؛ تپش سریع قلب؛ سستی؛ سرگیجه؛ بی خوابی؛ بی اشتها؛ تعریق؛ اسهال؛ تکرار ادراک؛ لرزش (فتحی، عبدالرزاقه باغ و طبرسی، ۱۴۰۰). همه انسان ها در زندگی خود دچار اضطراب می شوند؛ اما میزان شدت و فراوانی استیلای این حس بر آدمی مشکل ساز است و به عنوان اختلالی شناخته می شود. به صورت کلی، چهار عامل زیست شناختی، ژنتیکی، محیطی-اجتماعی و اضطراب مرضی را میتوان علل اضطراب دانست (قربانی،

¹ - Putri, Suriansyah & Wahdini

² - Asghari sharabiani & Atadokht

³ - Salehi & Dehghani

۲۰۱۸)؛ اضطراب و نگرانی والدین، وضعیت اجتماعی کودک را در مدرسه و جامعه را مشکل تر می کند. افزایش استرس و اضطراب والدین ممکن است بر کودک تاثیر بگذارد. همچنین افزایش اضطراب باعث کاهش توانایی والدین جهت کمک به کودک خود می شود. بنابراین بررسی اضطراب والدین از این جهت با اهمیت میشود که کودک با توجه به درجه تکاملی خود می تواند اضطراب را از والدین دریافت کند (فلاح مهرجردی، سالاری و برخوردار شریف آبادی، ۱۳۹۹). اضطراب والدین سبب می گردد که افکار ناخوشایند به سراغ فرزندانشان بیاید، کمتر با همسالان خود ارتباط می گیرند و کمتر به محیط اجتماع رجوع می کنند که این موارد با توجه به کمبود فضای مناسب برای بازی و تحرک فیزیکی در خانه، انتقال ترس و اضطراب ناشی از مبتلا شدن فرزندان به بیماری های عمومی توسط والدین سبب می شود که اثرات ماندگاری را روی سلامت روان کودکان بر جای میگذارد (وانگ، ژانگ، ژاو، ژانگ و جیانگ، ۲۰۲۰).^۲ مشخص شده است که اضطراب میتواند سلامت روان کودکان و خانواده را مستعد بروز نشانه های اختلالات روانی کند (شهید و محمدی، ۱۳۹۹). همچنین اضطراب مادران میتواند رابطه میان والدین و کودکان را نیز تعدیل کند (یلدیریم، اوزسلانو ارسلان، ۲۰۲۱).^۳ همچنین این اضطراب در والدین به فرزندان نیز منتقل می شود و همانطور که اضطراب عملکرد بزرگسالان را تحت تاثیر قرار میدهد، میتواند عملکرد کودکان را نیز تحت تاثیر قرار دهد (پری و همکاران، ۲۰۲۰)^۴ به عنوان مثال اضطراب والدین میتواند به رشد اختلالات اضطرابی در کودکان دامن بزند (چورپیتا و بارلو، ۱۹۹۸).^۵ بر اساس آنچه به آن اشاره شد اضطراب والدین خصوصاً مادر میتواند با جنبه های مختلفی از زندگی کودکان در ارتباط باشد، در پژوهش های مختلف به این ارتباط اشاره شده است اما هنوز پژوهشی که رابطه اضطراب را با استراتژی مهارت های اجتماعی کودکان بسنجد توسط پژوهشگر پیدا نشد به همین خاطر هدف این پژوهش بررسی رابطه اضطراب در مادر با استراتژی اخذ شده در مهارت های اجتماعی کودکان می باشد. از طرفی به نظر می رسد اضطراب در خانواده های دارای فرزند دبستانی در کلان شهرها همانند تهران بیش از دیگر افراد باشد خصوصاً زمانی که یکی از والدین (مادر) دچار اختلال اضطراب باشد این امکان وجود دارد که بر زندگی اجتماعی فرزند خویش نیز تاثیر بگذارد لذا در این مقاله سعی شده به بررسی تاثیر اضطراب مادر بر استراتژی مهارت های اجتماعی نوجوانان دوره اول مقطع متوسط پرداخته شود.

روش تحقیق

پژوهش حاضر از نظر هدف تحقیق کاربردی و روش بکار رفته جهت نیل به اهداف تحقیق روش توصیفی از نوع همبستگی می باشد، زیرا محقق سعی نموده است تا با انتخاب یک جامعه آماری و نمونه مشخص، روابط میان متغیرهای تحقیق را از دیدگاه شرکت کنندگان در مطالعه کشف و شناسایی کند، در حالی که هیچگونه دستکاری در متغیرهای تحقیق انجام نداده و آنچه را که هست عیناً گزارش نموده است. از نظر روش تجزیه و تحلیل نیز این پژوهش از نوع پیش بینی و رگرسیون می باشد. در این پژوهش متغیر استراتژی مهارت های اجتماعی را متغیر ملاک و متغیر اختلال اضطراب مادر متغیر پیش بین می باشند. جامعه آماری این تحقیق تمامی مادران کودکان دوره اول متوسطه ۱۲ تا ۱۶ شهر تهران بودند که دارای اختلال اضطراب می باشند. با توجه به ماهیت پژوهش برای انتخاب مادرانی که از اختلال اضطراب رنج می بردند و همچنین فرزند دانش آموز در مقطع متوسط اول دارا بودند؛ پژوهشگر با مراجعه به ۱۰ مرکز مشاوره تعداد ۲۲۰ نفر واجد شرایط که رضایت شرکت در مطالعه را داشتند به عنوان نمونه آماری انتخاب نمود برای دسترسی به نمونه آماری تحقیق از روش نمونه گیری خوشه ای از افراد در دسترس استفاده شده است. ابزار جمع آوری اطلاعات و داده ها عبارتند از:

پرسشنامه اضطراب STAI: پرسشنامه اضطراب آشکار و پنهان STAI شامل مقیاس های جداگانه خود سنجی، برای اندازه گیری اضطراب آشکار و پنهان بود. مقیاس اضطراب آشکار (فرم y-1 از STAI) شامل بیست جمله بود که احساسات فرد را

¹ -Ghorbani

² - Wang, Zhang, Zhao, Zhang & Jiang

³ - Yıldırım, Özslan & Arslan

⁴ - Peeri et al

⁵ - Chorpita & Barlow

در «این لحظه و در زمان پاسخگویی» ارزشیابی می کرد. مقیاس اضطراب پنهان فرم (2-y از STAI) هم شامل بیست جمله بود که احساسات عمومی و معمولی افراد را می سنجید. برای به دست آوردن نمره فرد در هر کدام از دو مقیاس مجموع نمرات بیست عبارت هر مقیاس محاسبه می شد. در پاسخگویی آزمودنیها به مقیاس اضطراب آشکار، تعدادی گزینه برای هر عبارت ارائه شده است که آزمودنیها باید گزینه‌ای را که به بهترین وجه، شدت احساس او را بیان می کند را انتخاب نماید. گزینه های خیلی کم = ۱؛ کم = ۲؛ زیاد = ۳ و خیلی زیاد = ۴ در پاسخگویی به مقیاس اضطراب پنهان، آزمودنیها باید گزینه ای را که نشان دهنده احساس معمولی و غالب اوقات آنها است را در مقیاسی چهار گزینه ای به انتخاب نمایند تقریباً هرگز=۱؛ گاهی اوقات = ۲؛ بیشتر اوقات = ۳ و تقریباً همیشه = ۴ به هر کدام از عبارات آزمون STAI، بر اساس پاسخ ارائه شده، وزنی بین ۱ تا ۴ تخصیص می یابد. نمره ۴، نشان دهنده حضور بالایی از اضطراب است، که ده عبارت مقیاس اضطراب آشکار و بازده عبارت مقیاس اضطراب پنهان، بر این اساس نمره گذاری می شوند. برای نمره گذاری سایر عبارات، رتبه بالا برای هر عبارت، نشان دهنده عدم اضطراب است که ده عبارت اضطراب آشکار و نه عبارت مقیاس اضطراب پنهان را شامل می شود. عباراتی که نشان دهنده عدم وجود اضطراب هستند و در هنگام نمره گذاری به صورت معکوس وزن داده می شوند عبارتند از: ۲۰- ۱۹- ۱۶- ۱۵- ۱۱- ۱۰- ۸- ۵- ۲- ۱: مقیاس اضطراب آشکار و ۳۹- ۳۶- ۳۴- ۳۳- ۳۰- ۲۷- ۲۶- ۲۳- ۲۱: مقیاس اضطراب پنهان برای به دست آوردن نمره فرد در هر کدام از دو مقیاس- با توجه به این نکته که برخی از عبارتها به صورت معکوس نمره گذاری می شوند- مجموع نمرات بیست عبارت هر مقیاس محاسبه می گردد. بنابراین نمرات هر کدام از دو مقیاس اضطراب آشکار و پنهان، می تواند در دامنه ای بین ۸۰ - ۲۰ قرار بگیرد. نمره بالاتر از ۴۲ به عنوان برخورداری فرد از اضطراب بالاتر از متوسط در نظر گرفته شده است. روایی و پایایی این پرسشنامه در مطالعات پوراسماعیل، رزاقی، ربانی جواد و مینایی مقدم (۱۴۰۱) تایید شد. در مقاله حاضر پایایی برای حیطه های مختلف با آلفای کرونباخ برای اضطراب آشکار ۰/۸۸؛ اضطراب پنهان ۰/۷۳ و کل مقیاس ۰/۹۰ تایید گردید. این ابزار توسط مادر کودک تکمیل شد.

پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی ماتسون: این پرسشنامه در سال ۱۹۸۳ توسط ماتسون و همکاران برای سنجش مهارت‌های اجتماعی کودکان و نوجوانان ۴ تا ۱۸ سال طراحی گردیده که دارای سه فرم والد، مربی و دانش آموز است. در این پژوهش با توجه به سن مشارکت کنندگان از فرم والد استفاده شد. فرم والد دارای ۵۶ گویه است و بر اساس یک شاخص لیکرت (۱= هرگز تا ۵= همیشه) پاسخ داده می شود. یوسفی و خیر با بکارگیری این مقیاس در گروهی از دانش آموزان مقدار ضریب آلفای کرونباخ و تصنیف را برای کل مقیاس یکسان و برابر با ۰/۸۶ گزارش نمودند. این محققان با استفاده از روش تحلیل عاملی، روایی سازه مقیاس را نیز مورد سنجش قرار دادند و ۵ زیر مقیاس را در قالب ۵ عامل جداگانه شناسایی کردند. زیرمقیاس ها عبارتند از: «رفتار اجتماعی مناسب»، «رفتار غیر اجتماعی»، «پرخاشگری و رفتار تکانشی»، «اطمینان زیاد بخود»، و زیرمقیاس «ارتباط با همسالان». در این پرسشنامه، علاوه بر نمره آزمودنی در هر زیر مقیاس، یک نمره کل نیز براساس جمع نمرات زیر مقیاس ها به عنوان مهارت اجتماعی کل محاسبه می گردد. در مطالعه حاضر پایایی برای حیطه های مختلف با آلفای کرونباخ برای حیطه مهارت اجتماعی مناسب ۰/۹۳ رفتار غیر اجتماعی ۰/۷۱، پرخاشگری و رفتار تکانشی ۰/۷۷، برتری طلبی و اطمینان زیاد به خود ۰/۸۳، رابطه با همسالان ۰/۷۵ و برای کل پرسشنامه ۰/۹۳ تایید گردید. این ابزار توسط مادر کودک تکمیل شد. پس از پالایش اولیه پرسشنامه های جمع آوری شده در نرم افزار SPSS21 وارد شده و مورد تحلیل قرار گرفته است. از آنجا که مقاله حاضر به دنبال پیش بینی تمایل به تاثیر وسواس فکری-عملی مادران بر میزان اضطراب کودکان می باشد برای فرضیه ها از آزمون ضریب همبستگی پیروسون و آزمون رگرسیون خطی چندگانه استفاده شد.

یافته ها

نتایج جمعیت شناختی در جدول (۱) آورده شده است:

جدول (۱) نتایج جمعیت شناختی نمونه آماری

نتیجه	متغیر
بیشترین تعداد پاسخگویان دارای سن ۳۶ تا ۴۵ سال می باشند.	سن
اکثر نمونه آماری تحقیق دارای ۱۶ تا ۲۰ سابقه زندگی مشترک می باشند.	سابقه زندگی مشترک
اکثر نمونه آماری تحقیق دارای دو فرزند می باشند.	تعداد فرزندان
بیش از ۵۵ درصد مادران مورد بررسی خانه دار بودند	شغل
۴۸ درصد کودکان پسر و ۵۲ درصد دختر می باشند	جنسیت کودک
۱۴/۴ میانگین سن فرزندان این مادران می باشد	میانگین سن کودک

در این بخش با استفاده از آمار توصیفی و شاخص های میانگین و انحراف معیار به بررسی متغیرهای پژوهش پرداخته شده است.

جدول (۲) توصیف اضطراب مادران

اضطراب آشکار	اضطراب پنهان	نمره کلی اضطراب	میانگین
۴۷/۱۹	۵۳/۷۷	۵۰/۴۸	میانگین
۱۱/۴۱۷	۱۳/۳۲۶	۱۲/۱۴۵	انحراف معیار

بر اساس نتایج به دست آمده در جدول (۲) می توان گفت که میانگین اضطراب مادران دانش آموزان مورد بررسی بالاتر از میانگین میانگین جامعه (۴۲) می باشد.

جدول (۳) توصیف مهارت اجتماعی فرزندان

رفتار اجتماعی مناسب	رفتار غیر اجتماعی	پر خاشگری	اطمینان زیاد بخود	ارتباط با همسالان	مهارت اجتماعی	میانگین
۳/۸۱	۲/۱۱	۱/۲۴	۳/۰۵	۳/۴۱	۲/۷۲	میانگین
۰/۹۴۱	۰/۶۵۵	۰/۴۶۸	۱/۰۱۱	۰/۸۴۸	۰/۷۷۸	انحراف معیار

بر اساس نتایج به دست آمده در جدول (۳) می توان گفت که مهارت اجتماعی مثبت دانش آموزان مورد بررسی بالاتر از میانگین و مهارت های اجتماعی منفی پایین تر از میانگین جامعه می باشد.

فرضیه اول مقاله: بین میزان مادران اضطراب مادران با استراتژی مهارت های اجتماعی نوجوانان ۱۲ تا ۱۶ ساله رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۴) ضریب همبستگی اضطراب مادر با مهارت های اجتماعی فرزند

اضطراب مادر	استراتژی مهارت اجتماعی فرزند
اضطراب آشکار	۰/۱۷۱*
اضطراب پنهان	۰/۲۱۸*
نمره کل اضطراب	۰/۱۹۵*

* همبستگی در سطح ۰/۰۵ معنی داری می باشد.

نتایج جدول (۴) نشان می دهد که بین اضطراب مادران با استراتژی مهارت های اجتماعی فرزندان رابطه منفی معنی داری برقرار می باشد ($P < 0/05$)

فرضیه دوم مقاله: اضطراب مادران (آشکار و پنهان) به صورت معناداری استراتژی مهارت های اجتماعی کودکان را پیش بینی می نمایند.

جدول (۵) آزمون رگرسیون خطی ساده برای فرضیه دوم مقاله

P	t	β	B	P	F	R ²	R	متغیر ملاک	متغیر پیش بین
۰/۰۰۵	۳/۵۸۱	-۰/۱۹۲	۰/۰۹۷	۰/۰۰۱	۳۲/۱۵	۰/۲۰۳	۰/۴۵۱	مهارت	اضطراب آشکار
۰/۰۰۱	۸/۱۴۹	-۰/۳۱۱	۰/۰۵۳					اجتماعی	اضطراب پنهان

نتایج به دست آمده از رگرسیون خطی در جدول (۵) نشان می دهد که اضطراب مادران می توانند ۲۰/۳ درصد از تغییرات استراتژی مهارت های اجتماعی فرزندان را پیش بینی نمایند. با توجه به مقدار F به دست آمده و همچنین سطح معنی داری به دست آمده برای آن که کمتر از $\alpha = ۰/۰۵$ می توان گفت که رگرسیون مورد نظر معنادار می باشد. همچنین اضطراب آشکار به صورت منفی و اندازه $\beta = -۰/۱۹۲$ اضطراب پنهان به صورت منفی و به اندازه $\beta = -۰/۳۱۱$ توانایی پیش بینی مهارت های اجتماعی کودکان را دارا هستند ($P < ۰/۰۱$).

بحث

با توجه به نتایج بدست آمده از آزمون فرضیات مطالعه حاضر اضطراب مادران می توان به صورت معناداری استراتژی مهارت های اجتماعی فرزندان را پیش بینی نماید. بدین صورت که با افزایش اضطراب مادران سطح مهارت های اجتماعی فرزندان کاهش پیدا می نماید. اضطراب یک احساس مبهم، نگرانی و ناخوشایند است که اغلب به دلیل روبه‌رو شدن در موقعیت غریبه، احساس خطر مرگ، ناراحتی تغییر در تمامیت بدن یا اعمال بدن ایجاد می کند (فلاح مهرجردی، سالاری و برخوردار شریف آبادی، ۱۳۹۹). به رغم تلاش والدین، اضطراب آنها به فرزندان منتقل می شود. ابتلای والدین به اضطراب می تواند با کاهش حس مسئولیت پذیری نسبت به فرزندان خود به همراه باشد (جعفرمنش، رجببران، وکیلان، رضایی، زند و تاجیک، ۱۳۹۲). بررسی محققان نشان می دهد اعضای خانواده هایی که آموزش والدگری را در کنترل اضطراب دریافت نموده اند در مقایسه با گروه کنترل نشانه های کمتری از افسردگی، اضطراب و استرس را به فرزندان خود منتقل می نمایند (عدل پرور، موحدی و رافعی ۱۳۹۶). اضطراب می تواند عملکرد والدین، در ارتباط با کودکان را تحت تاثیر قرار دهد. به طوری که مشخص شده است، اضطراب می تواند واسطه ای برای سطح پایین عملکرد والدین قرار گیرد (چاوز-ارانا و همکاران، ۲۰۱۹).^۱ در تبیین این یافته های می توان گفت عوامل بسیار زیادی بر رشد و پرورش استراتژی مهارت های اجتماعی کودکان اثر گذار می باشند. محیط خانواده یکی از آنها است، که می تواند مهارت اجتماعی در کودکان را تحت تاثیر قرار دهد. اگر چه خانواده اولین پایگاه برای یادگیری مهارت های زندگی در کودکان به حساب می آید، همچنین نیز می تواند مانع از رشد آن بشود، معمولاً خانواده ها روش های را در پیش می گیرند که برای مهارت های اجتماعی فرزندان غیر کارآمد است در نتیجه به جای رشد و پرورش این مهارت ها، مانع از رشد آن می شود. به عنوان مثال می توان به انتظارات نابجای والدین تحت تاثیر اضطراب بیماری مبنی بر رعایت کردن اصول بهداشتی به طور افراطی، بی توجهی به نیازهای ضروری کودکان تحت تاثیر فرسودگی از شرایط حاکم بر پاندمی کرونا، مخالفت والدین در برخورداری از بازی های دسته جمعی و ارتباط با گروه هم سن، تاکید بیش از اندازه بر رعایت نظافت و اصول بهداشتی و عدم تحمل والدین ناشی از اضطراب بیماری اشاره کرد (فیشهوف، ۲۰۲۰).^۲ اضطراب والدین باعث ایجاد توجه بیش از حد والدین به رفتارهای می شود که استراتژی مهارت های اجتماعی را نقض می کنند، این والدین از دیگر جنبه های زندگی کودکان غافل میمانند به طوری که مشخص شد رفتارهای غفلت آمیز والدین می تواند پیش بینی کننده عزت

^۱ - Chavez-Arana et al

^۲ - Fischhoff

نفس پایین در کودکان باشد. همچنین اضطراب باعث ایجاد محدودیت‌های بسیاری از سوی والدین برای فرزندانشان شده است، حال آنکه این شرایط میتواند با محدود کردن کودک، باعث ایجاد تفکر ناتوان کننده در کودکان شود (ایهان و بیازیت، ۲۰۲۱). لذا حفظ انرژی کودک با کاهش سطح اضطرابی که از والدین دریافت میکند برای ارتقای مهارت‌های اجتماعی لازم و ضروری است. اگر چه سطح کمی از اضطراب می‌تواند برای والدین طبیعی و مفید باشد و سبب رفتارهای سودمند شود ولی هنگامی که اضطراب بیش از حد خود شود یک مانع بزرگی برای مراقبت از کودک و حتی خودشان خواهد شد (بروکر، نیدرهایسر، لیوئی، شاو، اسکارمیل و راس، ۲۰۱۵). هنگامی که کودک محیط خانه را برای رفتن به مدرسه ترک می‌کند، جهت سازگاری بیشتر نیاز به حمایت والدین دارد؛ برای اینکه والدین بتوانند مراقبت و حمایت کافی را از کودک به عمل آورند باید از آرامش روحی برخوردار باشند. بنابراین درک نگرانی‌ها و عوامل استرس‌زا و کاهش این احساسات با آموزش دادن، کمک می‌کند تا مراقبتی با کیفیت بالاتر به کودک ارائه شود. در جریان حمایت از کودک، والدین وی نیازمند درک درستی از محیط اجتماعی و مدرسه هستند و معلمان در کنار تدریس، با آموزش دادن باید به آنها کمک کنند تا آرامششان افزایش و اضطرابشان کاهش یابد. چنین رویکردی باعث ارتقا سلامت و رفاه خانواده خواهد شد. از آنجایی که اعضای خانواده از طریق تعامل معنی‌دار با فرزند و همکاری با معلمان و مربیان مدرسه نقش مهمی در احساس خوب بودن نوجوان در مدرسه دارند میتوانند در بهبود استراتژی مهارت‌های اجتماعی نوجوانان گام موثری بردارند. این مطالعه با محدودیت‌های در زمینه موضوع و پیشینه، جامعه پژوهش، حجم نمونه و پرسشنامه‌های اینترنتی روبه رو بوده است. لذا پیشنهاد می‌شود، پژوهش بر روی سایر پایه‌های تحصیلی و گروه‌های سنی انجام شود. اضطراب والدین در دیگر توانمندی‌های کودکان مورد بررسی قرار گیرد. از نتایج حاصل از پژوهش حاضر می‌تواند در پژوهش‌های حوزه کودکان استفاده کرد. نتایج این پژوهش میتواند به فهم بیشتر رابطه والدین با فرزندان در هنگام وجود اختلال روانی در خانواده کمک کند.

منابع:

- احمدی، حبیب، معینی، مهدی. (۱۳۹۴). بررسی رابطه مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای پرخطر جوانان: مطالعه موردی شهر شیراز. پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۴(۱)، ۲۴-۱.
- پوراسماعیل زهره، رزاقی نغمه، ربانی جوادی اکرم، مینایی مقدم سمیه. (۱۴۰۱). بررسی ارتباط اضطراب ناشی از بستری شدن در کودکان با اضطراب مادرانشان. مجله پرستاری کودکان، ۹(۱): ۲۱-۱۲
- جعفرمنش هادی، ردجبران مهدی، وکیلان کتایون، رضایی کورش، زند سلیمان، تاجیک رضا. (۱۳۹۲). بررسی سطح اضطراب و افسردگی در والدین کودکان مبتلا به بیماری‌های مزمن. روان پرستاری، ۱(۴): ۴۵-۵۳.
- حسینی فاطمه، حقیقت سارا. (۱۴۰۱). رابطه اضطراب کرونا در والدین با خلاقیت و عزت نفس کودکان ۶ تا ۱۱ سال آنها. فصلنامه ایده‌های نوین روانشناسی، ۱۵(۱۹).
- شمسی هوجقان، مهدی، بحرینی، مسعود. روانی پور، مریم. باقرزاده، رضیه. (۱۳۹۹). بررسی ارتباط سبک‌های فرزند پروری مادران با مهارت‌های اجتماعی کودکان دبستانی. نشریه روان پرستاری، ۸(۵)، ۹۷-۱۰۷.
- شهیداد، شیمیا، محمدی، محمد تقی. (۱۳۹۹). آثار روانشناختی گسترش بیماری کووید-۱۹ بر وضعیت سلامت روان افراد جامعه: مطالعه موردی، مجله طب نظامی، ۲۲(۲)، ۱۹۲-۱۸۴.
- عدل پرور، آزاده، موحدی، احمدرضا، & رافعی، مهدی. (۱۳۹۶). اثر یوگا بر اضطراب والدین و کودکان دارای نقص توجه/بیش‌فعالی. رفتار حرکتی، ۹(۲۷)، ۱۵۲-۱۳۹.

¹ - Ayhan & Beyazit

² - Brooker, Neiderhiser, Leve, Shaw, Scaramella & Reiss

- فتحی، افسانه، عبدالرضاقره باغ، زهرا، و طبرسی، بهشته. (۱۴۰۰). بررسی تاثیر آموزش توانمندسازی خانواده بر اضطراب والدین کودکان مبتلا به اختلال طیف اوتیسم. مطالعات ناتوانی، ۱۱(۱) (پیاپی ۱۹)
- گودینی رحمان، پورمحمدرضای تجریشی معصومه، طهماسبی سیامک، بیگلریان اکبر. تأثیر آموزش مدیریت هیجان به مادران بر مشکلات رفتاری فرزندان از دیدگاه والدین. مجله توانبخشی. ۱۳۹۶؛ ۱۸ (۱) ۲۴-۱۳
- محمدی، مسعود، ویسی رایگانی، علی اکبر، جلالی، رستم، قبادی، اکرم، و عباسی، پروین. (۱۳۹۷). شیوع اختلالات رفتاری در کودکان ایران. مجله دانشگاه علوم پزشکی مازندران (نامه دانشگاه). ۲۸(۱۶۹)، ۱۹۱-۱۸۱.
- Ayhan, A.B., Beyazit, U.(2021). The Associations between Loneliness and SelfEsteem in Children and Neglectful Behaviors of their Parents.Child Indicators Research
- Asghari sharabiani A, Atadokht A. Compare the performance of family students with oppositional defiant disorder and normal. Rooyesh-eravanshenasi journal (RRJ). 2019;8(1):175-82.
- Brooker, R. J., Neiderhiser, J. M., Leve, L. D., Shaw, D. S., Scaramella, L. V., & Reiss, D. (2015). Associations between infant negative affect and parent anxiety symptoms are bidirectional: Evidence from mothers and fathers. *Frontiers in Psychology*, 6, 1875.
- Chavez-Arana, C., Catroppa, C., Yáñez-Téllez, G., Prieto-Corona, B., Amaya-Hernández, A., de León, M. A., García, A., Gómez-Raygoza, R., Hearps, S. J. C., & Anderson, V. (2019). How Do Parents Influence Child Disruptive Behavior After Acquired Brain Injury? Evidence From a Mediation Model and Path Analysis. *Journal of the International Neuropsychological Society*, 25(3), 237–248.
- Chorpita, B. F., & Barlow, D. H. (1998). The development of anxiety: The role of control in the early environment. *Psychological Bulletin*, 124(1), 3–21.
- Fischhoff, B. (2020). Speaking of Psychology: Coronavirus Anxiety. In: action/speaking-of - /coronavirus-anxiety.
- Ghorbani N. Intensive short - term dynamic psychotherapy: basic and technique. Tehran: SAMT; 2018. [Persian]
- Peeri, N. C., Shrestha, N., Rahman, M. S., Zaki, R., Tan, Z., Bibi, S., Baghbanzadeh, M., Aghamohammadi, N., Zhang, W., & Haque, U. (2020). The SARS, MERS and novel coronavirus (COVID-19) epidemics, the newest and biggest global health threats: what lessons have we learned? *International Journal of Epidemiology*, 49(3), 717–726.
- Putri H, Suriansyah A, Wahdini E. Effect of education income levels and parenting patterns on children's social behavior. *Journal of k6 education and management*. 2019;2(2):97-106.
- Salehi S, Dehghani M. Evaluation of role of family in prevention of social and cultural damages to adolescents. *International conference on culture, psychopathology and education*. 2017.
- Wang, G., Zhang, Y., Zhao, J., Zhang, J., & Jiang, F. (2020). Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *The Lancet*, 395(10228), 945–947.
- Yıldırım, M., Özaslan, A., & Arslan, G. (2021). Perceived risk and parental coronavirus anxiety in healthcare workers: a moderated mediation role of coronavirus fear and mental well-being. *Psychology, Health & Medicine*, 1–12.